

KNHS Kwaliteitsrichtlijnen voor paardenroutes

Versie 2025

Doel en doelgroep Richtlijnen

Het document 'Kwaliteitsrichtlijnen voor paardenroutes' is een geactualiseerde samenvatting van het *Handboek Ruiter- en Menpaden (2008)*. Het doel hiervan is om antwoord te kunnen geven op praktische vragen van terreinbeheerders en (semi)overheden over de inrichting en het beheer van ruiter- en menpaden. Het kan ook gebruikt worden als vraagbaak voor de achterban van de KNHS, paardensporters, agrarische ondernemers, landbouworganisaties en planning- en adviesbureaus.

Algemene richtlijnen voor een ruiter- en menroutenetwerk

Het buitengebied wordt gebruikt door verschillende gebruikersgroepen, ieder met een ander doel. Waar mountainbikers zich graag inspannen in hun vrije tijd, zijn recreatieve paardensporters juist voor hun ontspanning onderweg. Wandelaars genieten regelmatig samen met hun hond van de natuur, terwijl agrariërs een boterham aan het verdienen zijn. Daarom is het gewenst om ruiter- en menpaden zoveel mogelijk te scheiden van andere gebruikersgroepen.

Daarnaast zijn een aantal algemene richtlijnen waaraan een ruiter- en menroutenetwerk zou moeten voldoen. Natuurlijk is dit niet altijd mogelijk, maar de volgende punten bieden een goed uitgangspunt in de ontwerpfase.

Een RMNW is...

- **toegankelijk** voor zowel **ruiters als menners**, zo veel als mogelijk;
- voert zoveel mogelijk **onverharde paden**;
- is zoveel mogelijk alleen voor paarden;
- gaat ivm veiligheid zo **min mogelijk langs drukke wegen** en vermijd gevaarlijke oversteken;
- heeft **aantrekkelijke start- en rustplaatsen** (bijv. Bij sportaanbieders, horeca- of recreatie locaties) die ruimte bieden voor combinaties met een paardentrailer;
- **afwisselend**:
 - mogelijkheid om routes te rijden van verschillende lengtes,
 - alternatieve trajecten met kronkelende paden zowel als rechte stukken voor galop
 - door bossen en open (weide)gebieden;
- heeft **goede aansluitingen** met aangrenzende gebieden / routenetwerken

Kwaliteitsrichtlijnen

Kwaliteitsrichtlijnen voor recreatieve paardensporters zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

1. Veiligheid
2. Begaanbaarheid
3. Landschappelijke aantrekkelijkheid / beleving
4. Bereikbaarheid
5. Toegankelijkheid
6. Bewegwijzering

1. Veiligheid

Veiligheid is een breed begrip. We onderscheiden verkeersveiligheid, maar ook de veiligheid van de paarden verdient aandacht.

De volgende richtlijnen zijn van toepassing voor ruiter- en menpaden:

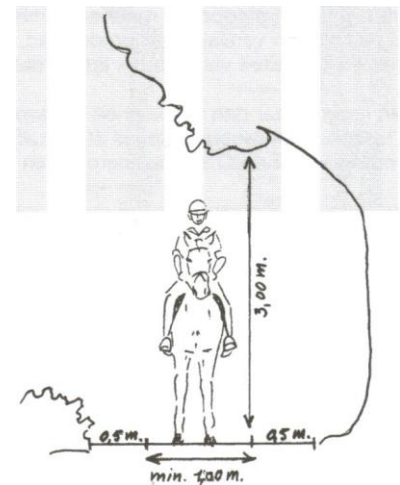
- Ruiter- en menpaden zijn zoveel mogelijk gescheiden van andere weggebruikers
- Waarschuwborden voor beide gebruikersgroepen plaatsen bij kruisingen / oversteken van wegen met druk gemotoriseerd verkeer;
- Minimale afmeting ruiterpad (zie figuur 1):
 - 1 meter. breed met aan weerszijden 0,50 meter. vrij van obstakels
 - passeerplek 1,75 meter. breed / 3 meter. vrije doorrijhoogte;
- Minimale afmeting menpad b(zie figuur 2.):
 - 2 meter. breed met aan weerszijden 0,50 meter. vrij van obstakels
 - Passeerplek 3,50 meter. breed / 3,50 meter. vrije doorrijhoogte.
- Het is onwenselijk en zelfs gevaarlijk als een pad wordt aangelegd in de directe nabijheid (binnen 1,5 meter.) van prikkeldraad.
- Houd paden zoveel mogelijk vrij van obstakels zoals konijnenholen, boomwortels, laaghangende takken en andere obstakels;
- Verwijder scherpe uitsteeksels aan borden en hekken;
- Maak een Beheer & Onderhouds plan voor tenminste 10 jaar*
**De KNHS kan ondesteunen bij het opstellen van een plan*

Figuur 1 Afmetingen bij ruiter en paard

Voor het aanleggen van voorzieningen zijn vooral de breedte en hoogte van de aanspanningen belangrijk. In deze afbeelding is te zien van welke afmetingen in dit handboek uitgegaan wordt.

Tabel 1 minimale breedte pad

Soort pad	Minimale breedte	Minimale breedte op passeerplekken
Ruiterpad	1,00 m	1,75 m
Menpad	2,00 m	3,50 m

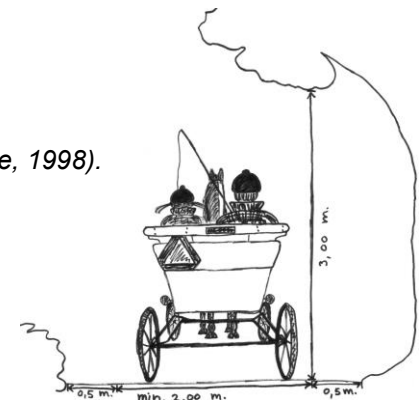

Figuur.2 Afmetingen bij een aanspanning

Deze maten zijn gebaseerd op een groot paard en op wat ervaringsdeskundigen minimaal wenselijk achten.

De breedte van een ruiterpad hangt sterk af van het gebruik ervan.

(Bron, Handleiding voor het maken van routes, Stichting Hippisch Toerisme, 1998).

2. Begaanbaarheid

Bodem

De bodemsoort bepaalt de maatregelen die nodig zijn om een pad aan te kunnen leggen en te onderhouden, waarbij voldoende draagkracht en ontwatering gerealiseerd kan worden. Ter plekke is vaak nader onderzoek gewenst. Gestreefd wordt naar een licht verende bodem, waarbij de hoeven niet verder wegzakken dan maximaal 5 cm. Dit is uiteraard niet altijd realiseerbaar bijv. in het duingebied of op klei na hevige regen*.

Gebruik berm

Bij gebruik van de berm: let op voldoende breedte, voldoende draagkracht, geen obstakels en een ruimte tussen ruiter- menpad en weg/sloot van minimaal 1 mtr., welke eventueel kan worden afgezet met natuurlijke materialen als houtwal of heg/struiken. Let ook op niet direct zichtbare obstakels, zoals wortels en konijnenholen.

**In de communicatie over de route kan informatie daarover worden opgenomen. Het is ook mogelijk, niet wenselijk, om een route als 'alleen toegankelijk' voor ruiters' aan te geven.*

3. Landschappelijke aantrekkelijkheid / beleving

Bij het ontwerpen en inrichten van een routenetwerk zijn ruiters en menners, net als andere recreanten, gericht op het verblijven in een rustige en groene omgeving. Variatie in bodemsoort en/of het bieden van uitdagingen is wenselijk.

Waardevolle toevoegingen kunnen zijn:

- Galopbaan (overzichtelijk, breed, recht stuk van minimaal 500 mtr. lang);
- Hindernissen, bijv een wal, een grote boomstam, menpoortjes, etc*;
- Doorwaadbare plaats etc.;

Het moet mogelijk zijn om langs een hindernis te gaan, bijv. in geval van onervaren ruiters, menners of paarden.

**De KNHS kan informatie verstrekken over hoe deze hindernissen te maken.*

4. Bereikbaarheid

Routenetwerken zijn pas echt aantrekkelijk als ze aansluiten bij verschillende voorzieningen zoals

- Parkeerplaats geschikt voor paardentrailers (ca. 4,00 x 10,00-15,00 mtr.);
- Paardvriendelijke horeca;
- Overnachtingslocaties;
- Maneges, rijverenigingen en andere sportaanbieders;

Aanrijroutes

Hiervoor zijn aanrijroutes nodig met een maximale afstand van 3 km. (= ca. 30 minuten stappen) tot de route. Deze gaan vaak over openbare wegen.

Volgens de verkeerswetgeving zijn ruiters en menners bestuurders en zouden zij de hoofdrijbaan moeten gebruiken. Paarden zijn in principe niet toegestaan op fietspaden. Vanwege de veiligheid van alle verkeersdeelnemers is het soms wel aan te raden het fietspad te gebruiken. Dit kan door bijvoorbeeld ruiterpaden in de bermen aan te leggen of fietspaden op te waarderen, zodat deze juridisch ook toegankelijk worden voor ruiters. (Bron: Op en om het paard, WIRO & CCRR, 1981)

5. Toegankelijkheid

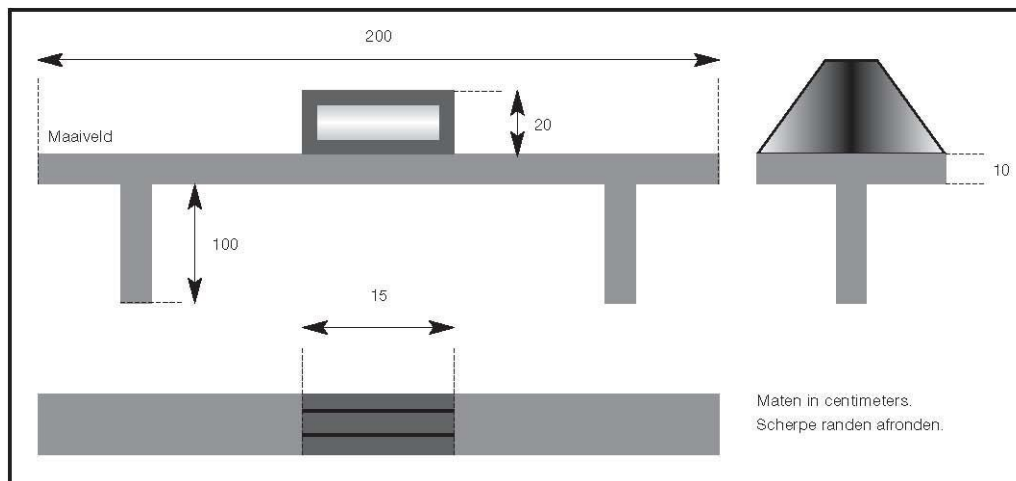
Soms is opname van gevaarlijke oversteken, spoorwegovergangen of tunnels in een netwerk onvermijdelijk.

- Indien er een brug in de route is opgenomen, dan is een afscherming van minimaal 1,40 mtr. en een niet te steile op/afrit met een lange aanloop gewenst.
- Een tunnel dient minimaal 3,50 mtr. hoog te zijn en 5,00 mtr. breed, waarvan 2,50 mtr. voor ruiter/menpad.

Is de tunnel lager dan 2,75 mtr., dan zijn veilige op/afstapplaatsen noodzakelijk.

- Verkeerslichten voor ruiters/menners dienen een knop te hebben op een hoogte van 1,60 mtr.
- In begrazingsgebieden is te allen tijde een hek naast een wildrooster of veekering nodig. Er zijn verschillende typen doorgangen beschikbaar. Houd rekening met een minimale doorrijbreedte van 1,70 mtr. voor ruiters en 2,00 mtr. voor menners, met voldoende afstand tot het evt. veerooster) of een carterbreaker (figuur 3). Carterbreakers zijn afgeronde verhogingen in de weg. De hoogte van carterbreakers dient niet hoger dan 20 cm. te zijn, (houd rekening met kuilvorming door gebruik) .dit kan worden opgelost een verharding in het pad te worden aangebracht.
- Een hek moet zelfstandig open blijven staan voor een veilige doorgang. Het is de verantwoordelijkheid van de ruiter/menner om deze achter zich te sluiten. Periodiek onderhoud is hierbij essentieel.
- Indien er afgesloten trajecten zijn opgenomen zijn er meerdere mogelijkheden voor doorgang voor menners:
 - Afsluitboom die niet op slot is, of met een code open te maken is (afspraken over communiceren waar de code op te vragen is)
 - Doorgang naast een afsluiting

Figuur 3 Afbeelding van een carterbreaker

6. Bewegwijzering

- **Uniforme uitstraling**

Routes worden veelal aangeduid d.m.v. routebordjes in het veld. Een uniforme uitstraling is vooral in ons kleine en volle Nederland erg belangrijk. Op bepaalde punten komen routes van verschillende gebruikersgroepen bij elkaar. Door uniforme bewegwijzering wordt onduidelijkheid over voor wie welk bord is bedoeld.

Bij het ontwerpen van routeaanduidingen wordt verzocht om contact op te nemen met de afdeling recreatie van de KNHS. De KNHS heeft overzicht welke markeringen er in welke gebieden worden gebruikt en kan partijen aan elkaar verbinden.

- **Knooppuntennetwerk**

In navolging van het fietsknooppuntennetwerk, is er ook voor ruiter- en menroutes een knooppuntensysteem ontworpen. Ieder knooppunt krijgt een uniek nummer dat op de markering wordt aangegeven. Pijlen verwijzen naar de nabij gelegen knooppunten. Hierdoor kan men in een digitale routeplanner zelf een route samenstellen, en is het mogelijk om een route te volgen aan de hand van knooppuntnummers, ook zonder kaart.

Voor het bepalen van de (unieke) knooppuntnummers en het ontwerpen van de markeringen wordt geadviseerd afstemming te zoeken met aangrenzende gebieden, en verschillende routenetwerken goed op elkaar af te stemmen.

- **Virtuele netwerken**

De laatste ontwikkeling in de recreatieve infrastructuur is dat er vanwege kostenbesparing wel officiële routenetwerken worden ontworpen, maar dat deze niet worden uitgepaald in het veld. Het netwerk wordt via online platforms als buitenrijden.nl gepubliceerd. In dit geval is het van essentieel belang dat er op strategische punten, bijvoorbeeld op parkeerplaatsen en horecagelegenheden, borden met kaarten zichtbaar zijn. Ook flyers, in hardcopy verkrijgbaar bij VVV's en hippische locaties en downloadbaar vanaf een digitaal platform, zijn van grote toegevoegde waarde in deze.

Bij gebruik van gedigitaliseerde routenetwerken kan gewerkt worden met GPS, maar ook dan zijn routemarkeringen gewenst.

- **Plaatsing routeaanduidingen**

Bij het plaatsen van routeaanduidingen zijn er de volgende aandachtspunten:

- Voor een begroting kan men uitgaan van gemiddeld 2,5 bord/aanduiding per km;
- Materiaal, plaats en wijze van bevestigen in overeenstemming met eisen geldig voor het gebied;
- Plaatsing aan de rechterzijde binnen een afstand van 5 tot 10 meter. voor kruising, afslag, splitsing of oversteek. Wanneer een traject in twee richtingen gebruikt kan worden, kies dan consequent een kant en controleer of de aanduiding ook vanuit de andere richting zichtbaar is;
- Plaatsing consequent op een hoogte tussen 60 en 90 cm. boven het maaiveld;

Bronnen

Handboek Ruiter- en Menpaden (2008)

Plan van Aanpak RMN; KNHS - Centroide - mei 2023 6

Paardensportonderzoek, KNHS, 2006

Handleiding voor het maken van routes, Stichting Hippisch Toerisme, 1998